

Kul hakkı nedir?

“Kul hakkı nedir? Kul hakkı mahşerde nasıl giderilecek? Kul hakkının affı ve tövbesi nasıl olur?”

Üzerimizde iki türlü temel hak vardır. Bunlardan birincisi hukûkullah, yani Allah'ın hakkı; diğeri ise hukuk-u ibâd, yani kulların birbirlerine karşı doğuştan getirdikleri hak ve vazifeleri.

Takva, Allah sevgisi, tevekkül, ihlâs, riya ve kibirden uzaklaşmak gibi ahlâk-ı hamide ile bezenip, nefsimizi kötülüklerden arındırmak; Allah'a imanla birlikte ibadet ve taatte bulunmak Allah'ın üzerimizdeki haklarındanadır.

Kul hakkı ise, ferdin zimmetinde bulunan, başkalarına mahsus maddî ve manevî imkân ve menfaatler ile Müslüman'ın başkaları lehine yapmakla yükümlü bulunduğu vazifelerdir.

İnsanların sosyal birer varlık olmaları ve toplumlar hâlinde yaşamaları, birbirlerine karşı sayılamayacak derecede haklar ve sorumluluklar doğurur. Karşılıklı hak ve sorumluluklarına riayet etmekle yükümlü bulunan Müslüman'lar, bu yükümlülüklerini “kul hakkı” ifadesi içinde formüle etmişler ve riâyet etmeye çalışmışlardır.

Ebû Hüreyre (ra) anlatmıştır: Resulullah Efendimiz (asm): “Müslüman Müslüman'ın kardeşidir. Ona hıyanet etmez. Ona yalan söylemez. Ona yardımı terk etmez. Her Müslüman'ın ırzı, malı ve kanı diğeri Müslüman'ın üzerine haramdır. (Mübarek kalbini göstererek) Allah korkusu buradadır. Bir kimseye şer olarak Müslüman kardeşini hor görmesi yeter” buyurmuştur.¹

Kulun mahşer gününde hakkını yiyen bir kimse ile ilgili olarak Cenâb-ı Allah'a: “Şu kişide alacağım var. Hakkımı yedi. Onu Cehennemde yak!” deme hakkı elbette yoktur. Çünkü orada Ahkemü'l-Hâkimin Cenâb-ı Allah'tır. Hâkim'in takdirine ve inisiyatifine müdahale edilir mi? Takdir O'nundur. Sonra, Cenab-ı Allah zalime “hâşâ-iltimas mı geçecektir ki, buna ihtiyaç olsun? Nitekim kul hakkının mahşer günündeki yansımaları konu alan şu hadis-i şerifin verdiği haber tüylerimizi diken diken eder:

Ebû Hüreyre (ra) bildirmiştir: Resulullah (asm) Ashab-ı Kirâm'a: “Müflis kimdir,

biliyor musunuz?” diye sordu.

Ashab-ı Kiram: “Bize göre müflis, parası-pulu olmayan ve malı bulunmayandır” diye cevap verdi.

Allah Resulü (asm) şöyle buyurdu: “Ümmetinden müflis olanlar şu kimselerdir: Kıyamet Günü namaz, oruç ve zekât ile gelir. Fakat amel defterinde; ‘Şuna sövdü!’, ‘Şuna zina iftirası yaptı.’, ‘Şunun malını yedi.’, ‘Şunun kanını akıttı.’, ‘Şunu dövdü!’ diye yazılmış olarak gelir. Bu durumda hasenatının sevaplarından şu kimseye verilir. İyiliklerinin sevabından bu kimseye verilir. Eğer üzerindeki borç ödenmeden önce sevapları tükenirse, alacaklıların günahlarından alınıp onun üzerine yazılır. Sonra Cehenneme atılır.”²

Ebû Katâde Haris b. Rib’iy (ra) rivayet eder: Resûlullah (asm): “Allah yolunda cihad ve Allah’a îman amellerin en efdâlidir” buyurdu.

Bir adam ayağa kalktı ve: “Ya Resûlallah! Eğer Allah yolunda öldürülürsem, benden sâdır olan günahlarım örtülür mü?” diye sordu.

Allah Resulü (asm): “Eğer sabrederek, sevabını umarak ve arkanı dönmeden harbe yönelmiş halde iken öldürülürsen, kul hakkından başka günahlarına kefarete olur. Bunu bana şüphesiz Cibril söyledi” buyurdu.³

Ebû Hüreyre (ra) rivayet eder: Allah Resulü (asm) şöyle buyurmuştur: “Kimin yanında kardeşinin vakar ve onurunu sarsacak cinsten veya kıymeti bulunan bir şeyden zulüm ve haksızlık ile elde edilmiş bir hak varsa, altın ve gümüşün bulunmayacağı gün gelmeden önce bu gün, dünyada iken helâlleşsin. Yoksa sâlih ameli varsa, haksızlığı kadar alınır, hak sahibine verilir. Şayet hasenatı yoksa hak sahibinin günahları alınır, onun üzerine yüklenir.”⁴

Zikrettiğimiz hadis-i şeriflerden anlaşılacağı gibi, kul hakkı bir Müslüman’ın mânevî hayatı üzerinde önemli bir handikap olarak bulunmaktadır. Her Müslüman’ın hayat hakkı, şahsiyet ve onurunun korunması hakkı, özel hayatının gizliliği hakkı, dinî ve vicdanî kanaat hakkı, ikamet, seyahat, öğrenme, bilgi edinme, düşünce ve ifade hürriyeti, mülk edinme, çalışma, harcama ve tasarrufta bulunma gibi kendi zatına özgü doğuştan getirdiği hakları İslâm Dîni tarafından korunmuştur ve dokunulmaz îlân edilmiştir. Müslüman’a iftira atmak, gıybetini yapmak ve haksız yere kalbini kırmak da hiç şüphesiz kul hakkı kapsamına girer.

Kul hakkının günahından ve vebalinden kurtulmanın tek yolu, bu hakka riayet etmek ve karşı taraf ile gönülden ve içten helâlleşmektir. Helâlleşme sağlandıktan sonra

tevbe ve istiğfarda bulunulursa, Cenâb-ı Hakk'ın Ğafûr ve Rahîm olduğu inşallah anlaşılacaktır.

DİPNOTLAR:

1. Riyâzu's-Sâlihîn, 234
2. Müslim
3. Riyâzu's-Sâlihîn, 217
4. Buhârî